

CRAFFT – Скринінг на поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю та наркотиків для молоді

Короткий довідник із користування

Версія українською мовою для користування у веб інтерфейсі тестової платформи Start компанії ТОВ «ЮЕЙ-ТЕСТ».

Керівництво версія 1.0 (6 травня 2025 р.)

Всі права застережено.

Розробники тесту: John R. Knight, MD, Boston Children’s Hospital, 2016

Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством України.

Загальний огляд

CRAFFT — це коротка, але надзвичайно ефективна скринінгова методика, створена для виявлення поведінкових розладів, пов'язаних із вживанням алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків та молоді віком 12–21 рік. Розроблена у Гарвардському медичному інституті, ця шкала має психометрично обґрунтовану структуру та використовується у клінічній практиці, школах, молодіжних програмах, службах психологічної підтримки та дослідженнях із превенції.

Метою опитувальника є:

- **Раннє виявлення** ризикованої поведінки, пов'язаної з вживанням психоактивних речовин (ПАР).
- Визначення потреби у **психологічній підтримці**, профілактичній бесіді чи подальшій діагностиці.
- Підвищення обізнаності молоді про **власні ризики та наслідки** вживання речовин.

Він рекомендований: Американською академією педіатрії «Керівництво до світлого майбутнього» для профілактичних оглядів та візитів у межах програми раннього й періодичного скринінгу, діагностики та лікування (EPSDT), що його надає Центр послуг Medicaid і CHIP, Національний інститут вивчення зловживання алкоголем (NIAAA).

Назва CRAFFT є акронімом та походить з 6 показників, які охоплюють найбільш ризиковані ситуації, пов'язані з вживанням алкоголю чи наркотиків:

1. C – CAR (Автомобіль)
2. R – RELAX (Розслаблення)
3. A – ALONE (Самотній/один)
4. F – FORGET (Забути)
5. F – FAMILY or FRIENDS (Сім'я або друзі)
6. T – TROUBLE (Проблеми).

Ці питання спрямовані на виявлення ситуацій, пов'язаних із вживанням алкоголю та наркотиків, які можуть свідчити про потенційні проблеми.

Методика є доступною та лаконічною — вона легко вписується в шкільні, медичні або психологічні консультації. Вона орієнтована саме на молодіжне середовище, враховуючи контексти, де часто починається ризикована поведінка.

CRAFFT дає змогу не засуджувати, а у форматі діалогу підійти до вивчення проблеми — сприяти усвідомленню, а не стигматизації.

Даний опитувальник не є єдиною підставою для встановлення діагнозу, але дозволяє чітко визначити наявні ознаки зловживання алкоголем та наркотичними речовинами, виявити ризиковану поведінку респондента та визначити потребу у підтримці.

Може застосовуватися лікарями первинної ланки, а також психологом, психотерапевтом, психіатром. При використанні CRAFFT як скринінговий інструмент рекомендується подальша поглиблена діагностика, якщо зафіксовано 2 та більше балів.

Відомості про розробників

Скринінговий тест CRAFFT був розроблений доктором медицини Джоном Р. Найтом (John R. Knight) та його колегами з Центру досліджень поведінкового здоров'я підлітків (CABHRe), раніше відомого як Центр досліджень зловживання психоактивними речовинами серед підлітків (SeASAR) при Бостонській дитячій лікарні у 1999 році, а перші наукові публікації були 2000-2002 роках.

Доктор Найт є доцентом педіатрії Гарвардської медичної школи та засновником програми Adolescent Substance Abuse Program (ASAP).

Метою створення була розробка скринінгового інструменту, який, як і опитувальник CAGE для дорослих, був би коротким, простим у застосуванні та оцінюванні.

Оновлена версія шкали CRAFFT 2.1 була представлена у 2016 році тією ж командою. Мета - актуалізувати опитувальник відповідно до нових клінічних рекомендацій, реалій підліткового вживання речовин і діагностичних критеріїв DSM-5 для SUD (Substance Use Disorders). Основні оновлення у версії 2.1:

1. Перед CRAFFT-питаннями з'явилася Частина А – три базові запитання про частоту вживання алкоголю, марихуани та іншого за останні 12 місяців.
2. Оновлене формулювання запитань — зроблені простішими для розуміння підлітками.

У системі START, платформи онлайн-оцінювання UA-TEST використовується вже оновлена версія CRAFFT 2.1 (яка залишила базову назву CRAFFT).

Інформація про українську версію опитувальника

CRAFFT перекладено багатьма мовами, включаючи українську, що дозволяє використовувати цей інструмент у різних культурних контекстах. Українська версія методики доступна для використання фахівцями в галузі охорони здоров'я та освіти на офіційному сайті CRAFFT (crafft.org).

Валідність та надійність

У дослідженні, проведеному Джоном Р. Найтом та колегами, брали участь 538 підлітків віком від 14 до 18 років, які зверталися до лікарні для підлітків. Серед учасників 68,4% були дівчата, а 75,8% належали до расових та етнічних меншин. CRAFFT є добре валідованим інструментом для виявлення проблем, пов'язаних із вживанням психоактивних речовин у підлітків. Дослідження показали високу чутливість (до 96%) та специфічність (до 81%) у виявленні вживання речовин протягом останніх 12 місяців. (sites.education.miami.edu)

Інструмент також продемонстрував хорошу внутрішню узгодженість та надійність при повторному тестуванні, що підтверджує його ефективність у різних культурних та клінічних контекстах.

Нова версія CRAFFT 2.1 містить початкові відкриті запитання щодо частоти вживання алкоголю чи інших речовин.

Нещодавнє дослідження, присвячене вивченню валідності початкових питань, що вимагають відповіді «так/ні», виявило відносно низьку чутливість у виявленні молодих людей, які вживали алкоголь або марихуану протягом останніх 12 місяців (62% та 72% відповідно). Дослідження припускає, що запитання з відповідями «так/ні» на делікатні теми можуть мати більший потенціал для «мотивованого приховування» та упередженості щодо соціальної бажаності, ніж запитання, які запитують «скільки» або «як часто», які імпліцитно передають очікування щодо поведінки. Тому розробники модифікували вступні три запитання, щоб уточнити про частоту вживання протягом останніх 12 місяців («скільки разів на день»). Потім розробники перевірили валідність цих питань у скринінговому дослідженні серед підлітків, які отримують первинну медичну допомогу. Порівняно з критерієм стандартного конфіденційного інтерв'ю, яке проводилося дослідниками, було виявлено, що частота питань підвищила чутливість у виявленні вживання підлітками алкоголю та наркотиків (79% та 86% відповідно) порівняно з тим, що було виявлено для питань з відповідями «так/ні» у попередньому дослідженні. Для

вступних запитань бажана найвища чутливість, щоб не пропустити тих, хто може бути в групі ризику.

Щодо порогового значення теж є результати різних досліджень. В оригінальному валідаційному дослідженні було встановлено, що бал 2 та більше є оптимальним пороговим значенням для виявлення розладу, пов'язаного з вживанням психоактивних речовин (SUD) за DSM-IV, серед підлітків віком 14-18 років (чутливість = 80%; специфічність = 86%). Згодом було виявлено той самий оптимальний поріг у подальшому дослідженні підлітків віком 12-17 років (чутливість = 88%; специфічність = 94%).

У двох дослідженнях, проведених Келлі та колегами, було досліджено CRAFFT серед пацієнтів відділення невідкладної допомоги віком 18–20 років і встановлено, що оптимальним пороговим значенням є оцінка 3 (чутливість 82%; специфічність 67%). В іншому недавньому дослідженні було встановлено, що оптимальним пороговим значенням для скринінгу на вживання алкоголю серед дорослих віком 18–25 років є оцінка 4 (чутливість 81%; специфічність 45%). Це дослідження показує, що для молодих дорослих віком від 18 років слід використовувати вищий пороговий бал, ніж для молоді віком до 18 років. Хоча специфічність є досить низькою для старших вікових груп, важливішою є висока чутливість, враховуючи, що CRAFFT є інструментом скринінгу, метою якого є виявлення осіб, які можуть потребувати подальшої оцінки. На сьогоднішній день дослідження не дають підстав вважати, що повинні існувати різні порогові значення залежно від статі або раси/етнічної приналежності.

Формат проведення

Адміністрування CRAFFT (оновлена версія 2.1 від 2016 року) здійснюється за допомогою системи START, платформи онлайн-оцінювання UA-TEST.

Це опитувальник для самозвіту, який може бути заповнений респондентом онлайн, або зачитаний йому особисто чи по телефону. Його можна заповнити приблизно за 5 хвилин. Важливо, щоб респондент самостійно відповідав на питання CRAFFT. Підрахунок результатів відбувається системою START автоматично.

Інтерпретація результатів

Інструмент складається з двох частин:

- **Частина А (перша, вступна):** Оцінює частоту вживання алкоголю та наркотиків за останні 12 місяців. Її фахівець може використовувати для додаткового аналізу.
- **Частина В:** Містить шість основних запитань, що стосуються ризикованих ситуацій, пов'язаних із вживанням речовин і респондентів пропонується оцінити твердження за шкалою так/ні.

Початкова оцінка починається з частини А. Якщо підліток позначає “0 днів” на всі запитання про вживання — далі йому система пропонує лише одне питання з частини В: Car (про перебування в автомобілі з водієм, який був під впливом психоактивних речовин).

Якщо ж на будь-яке з питань частини А про вживання підліток відмічає певну к-ть днів (неважливо яку) - система переходить до повного блоку із 6 запитань CRAFFT.

Запитання Car є винятковим — його ставлять усім підліткам незалежно від того, чи вживали вони щось протягом року. Воно дозволяє оцінити ризики для безпеки, пов'язані з водінням у стані сп'яніння або перебуванням у транспорті з водієм під впливом ПАР — дві з основних причин смертності серед молоді у США.

 Примітка: у США підлітки починають керувати автомобілем раніше, ніж в Україні, тому це запитання має вищу актуальність у західному контексті. В українських умовах воно все одно залишається важливим для оцінки безпечного оточення.

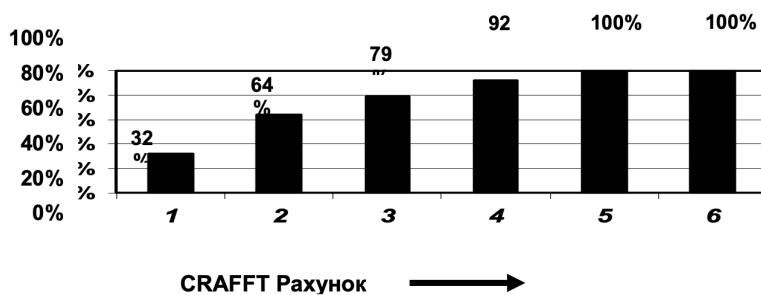
Загальний бал - це сумарний сирий бал (сума балів за всіма 6 пунктами). В електронному звіті він відображається як шкала «Загальний показник» (діапазон можливих балів від 0 до 6).

Рівень ризику	Результат	Клінічні дії
Низький	0 балів та не вживав протягом останніх 12 місяців	В освітніх цілях - надайте інформацію про ризики вживання психоактивних речовин та пов'язаного з цим водіння автомобіля/мотоцикла; висловлюйте похвалу та заохочення.

Помірний	Не вживав протягом останніх 12 місяців та 1 бал (відповідь «Так» на питання CAR), АБО вживав протягом останніх 12 місяців і загальний бал - 1.	Надати інформацію про ризики вживання психоактивних речовин та пов'язаного з цим керування транспортними засобами; короткі поради; можливий повторний візит.
Високий	2 бали та вище	Надати інформацію про ризики вживання психоактивних речовин та пов'язаного з цим водіння транспортних засобів; короткі поради; повторний візит; можливе направлення на консультацію/лікування.

Якщо за результатами скринінгу підліток **отримує 2 або більше балів** (відповідає "так" на два або більше запитань у частині B), - це свідчить про підвищений ризик розвитку розладів, пов'язаних із вживанням психоактивних речовин, і вимагає подальшої оцінки фахівцем.

Вірогідність розладу, викликаного вживанням психоактивних речовин, згідно з посібником DSM-5 за шкалою CRAFFT.

Детальніше ознайомитись про розробку CRAFFT, оцінку його надійності та валідності можна в оригінальному дослідженні авторів:

1. Knight JR, Sherritt L, Shrier LA, Harris SK, Chang G. *Validity of the CRAFFT substance abuse screening test among adolescent clinic patients*. Arch Pediatr Adolesc Med. 2002;156(6):607-614. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12038895>
2. The CRAFFT 2.1 Manual. The Center for Adolescent Substance Use Research, 2021
https://crafft.org/wp-content/uploads/2021/10/CRAFFT_2.1_Provider-Manual_2021.10.28.pdf